

POSTANOWIENIE

Dnia 30 maja 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Goner

w sprawie z odwołania F. Spółki z o.o. w J.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.
z udziałem zainteresowanych: A.T., K.K., A.R., M.O., T.M., B.K., W.K., S.J., E.G.,
M.F., E.P., R. Spółki z o.o. w W., P. Spółki z o.o. w R. w likwidacji oraz Syndyka
Masy Upadłości K.. Spółki z o.o. w O.
o ustalenie podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 30 maja 2017 r.,
skargi kasacyjnej zainteresowanej P. Spółki z o.o. w likwidacji w R. od
postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 29 stycznia 2016 r., sygn. akt III AUz (...),

odrzuca skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Odwołująca się F. Spółka z o.o. w J. wniosła odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. z 30 maja 2014 r. w przedmiocie ustalenia podlegania ubezpieczeniom społecznym wskazanych w decyzjach osób jako pracowników zatrudnionych u płatnika składek F. Spółki z o.o.

W toku postępowania Sąd Okręgowy w G. Ośrodek Zamiejscowy w R. postanowieniem z 26 marca 2015 r. wezwał do udziału w sprawie w charakterze zainteresowanych: R. Spółkę z o.o. w W., syndyka masy upadłości K. Spółki z o.o. w O. oraz P. Spółkę z o.o. w R. w likwidacji i zawiesił postępowanie na podstawie

art. 174 § 1 pkt 2 k.p.c. Następnie postanowieniem z 15 września 2015 r. Sąd Okręgowy uchylił postanowienie z 26 marca 2015 r. o wezwaniu do udziału w sprawie w charakterze zainteresowanego R. Spółki z o.o. w W. (pkt 1), podjął zawieszone postępowanie (pkt 2) i umorzył postępowanie w sprawie (pkt 3).

W pisemnych motywach postanowienia Sąd Okręgowy stwierdził, że odwołująca się F. Spółka z o.o. w J. została w dniu 12 maja 2015 r. prawomocnie wykreślona z rejestru przedsiębiorców w związku z zakończeniem jej likwidacji. Żaden podmiot nie przejął jej zobowiązań. Zatem po wniesieniu odwołania, w toku procesu, odwołująca utraciła zdolność sądową, co uzasadnia umorzenie postępowania na podstawie art. 355 § 1 k.p.c. W konsekwencji Sąd pierwszej instancji uznał, że skoro wydanie wyroku stało się niedopuszczalne z uwagi na utratę zdolności sądowej przez odwołującą się, to bezprzedmiotowe stało się wezwanie do udziału w sprawie w charakterze zainteresowanego R. Spółki z o.o. Sprawa bowiem nie może toczyć się dalej, a tym samym, nie dojdzie do rozstrzygnięcia sprawy, która miałaby wpływ na prawa i obowiązki R. Spółki z o.o.

Zażalenie na powyższe postanowienie w zakresie punktów 1. i 3. wniosła P. Spółka z o. o. w R. w likwidacji, wnosząc o uchylenie punktów 1. i 3. zaskarżonego postanowienia i nadanie sprawie dalszego biegu.

W uzasadnieniu powołała się na treść art. 73 § 2 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c., podnosząc, że w rozpoznawanej sprawie o ustalenie wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne w przypadku ubezpieczonego i pracodawcy występuje współuczestnictwo jednolite, gdyż zapadły wyrok dotyczyć będzie ich niepodzielnie. Ponadto wywiodła, że postępowanie z odwołania od decyzji organu rentowego, ustalającej podleganie określonej osoby ubezpieczeniu społecznemu i określającej wymiar składek na ubezpieczenie społeczne, może toczyć się tylko przy udziale ubezpieczonego i zainteresowanych łącznie, co oznacza, że w sprawie ma miejsce współuczestnictwo konieczne. Dalej podniosła, że organ rentowy w decyzjach z 30 maja 2014 r. ustalił obowiązek podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym, wskazując między innymi okres po 1 stycznia 2013 r., to jest okres zatrudnienia ubezpieczonych w P. Spółce z o.o. w R.. Zatem, według żalącej się, postępowanie powinno się toczyć dalej z udziałem stron tego stosunku prawnego, bowiem decyzja ta dotyczy ich niepodzielnie. Według P. Spółki z o.o. umorzenie

postępowania wywołuje dla niej skutki materialnoprawne, zaś z uwagi na to, że nie była uczestnikiem postępowania administracyjnego przed organem rentowym, nie mogła kwestionować ustaleń organu rentowego.

Sąd Apelacyjny w (...), postanowieniem z 29 stycznia 2016 r., odrzucił zażalenie odnośnie do punktu 1. i oddalił zażalenie odnośnie do punktu 3. zaskarżonego postanowienia.

Sąd drugiej instancji uznał, że zażalenie w zakresie punktu 1. zaskarżonego postanowienia podlega odrzuceniu jako niedopuszczalne. Postanowienie, którym sąd uchyla uprzednio wydane przez siebie postanowienie (w trybie art. 359 § 1 k.p.c.), nie jest ani orzeczeniem kończącym postępowanie w sprawie, ani też nie mieści się w katalogu orzeczeń wymienionych w ramach dyspozycji art. 394 § 1 pkt 1-12 k.p.c., a zatem stronom nie przysługuje prawo do wniesienia na nie zażalenia do sądu drugiej instancji.

Odnosząc się do zażalenia w zakresie punktu 3. zaskarżonego postanowienia, Sąd Apelacyjny uznał, że wbrew temu, co twierdzi skarżąca, istniały podstawy do umorzenia postępowania w rozpoznawanej sprawie. Sąd drugiej instancji przypomniał, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot rozpoznania sprawy sądowej wyznacza decyzja organu rentowego, od której wniesiono odwołanie. Decyzje Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. z 30 maja 2014 r., będące przedmiotem rozpoznania w niniejszej sprawie, zostały skierowane do płatnika składek – odwołującej się F. Spółki z o.o. w J. oraz jej pracowników. Jednocześnie Sąd Apelacyjny podkreślił, że decyzje te zostały zaskarżone do sądu właśnie przez F. Spółkę z o.o. w J.. Zgodnie zaś z art. 355 § 1 k.p.c., sąd wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania, jeżeli powód cofnął ze skutkiem prawnym pozew lub jeżeli wydanie wyroku stało się z innych przyczyn zbędne lub niedopuszczalne.

W związku z tym, zdaniem Sądu drugiej instancji, Sąd Okręgowy słusznie przyjął, że w rozpoznawanej sprawie doszło do następczego, nieusuwalnego braku zdolności sądowej i procesowej strony w procesie (odwołującego się płatnika składek), a żaden podmiot nie przejął jej zobowiązań, co uzasadnia umorzenie postępowania na podstawie art. 355 § 1 k.p.c. z uwagi na niedopuszczalność wydania wyroku w tej sytuacji procesowej.

Skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Apelacyjnego „w przedmiocie umorzenia postępowania” wniosła P. Spółka z o.o. w R. w likwidacji. Pełnomocnik skarżącej zaskarżonemu postanowieniu zarzucił „naruszenie przepisów prawa procesowego, tj.:

- art 477^{14a} Kodeksu Postępowania Cywilnego poprzez jego nie zastosowanie i nie uchylenie postanowienia Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G. Ośrodek Zamiejskowy w R. oraz decyzji organu rentowego ZUS Oddział w R. z dnia 30 maja 2014r. wskazanych w postanowieniu Sądu Okręgowego w G. Ośrodek Zamiejskowy w R. z dnia 26 marca 2015r. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania poprzez – pozbawienie skarżącego statusu zainteresowanego w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych w sytuacji kiedy prawa i obowiązki jego zależą od rozstrzygnięcia w tej sprawie, i ustalenie że wskazani pracownicy podlegają obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu z tytułu zatrudnienia w P. sp. z o. o. a nie F. sp. z o.o. w okresie od 1 stycznia 2013 r. do nadal;

- art. 477¹¹ § 1 w związku z art. 477¹¹ § 2 zdanie drugie k.p.c. co powoduje nieważność postępowania polegającą na pozbawieniu możliwości obrony praw – art. 379 pkt 5 w związku z art. 477¹¹ § 1 k.p.c. poprzez pominięcie nie dokonaniu doręczenia decyzji ZUS wydanej na podstawie art 83 ustawy o ubezpieczeniu i nie wezwanie przez sąd do udziału w postępowaniu w charakterze strony przez co strona postępowania , wbrew swojej woli została faktycznie pozbawiona możliwości działania;

- art 73 § 2 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. w wypadku gdy z istoty spornego stosunku prawnego lub przepisu ustawy wynika, że wyrok dotyczyć ma niepodzielnie wszystkich uczestników (współuczestnictwo jednolite) czynności procesowe współuczestników działających są skuteczne wobec nie działających. Utrzymanie w obrocie prawnym decyzji ZUS w sprawie ustalenia podlegania ubezpieczeniu społecznemu wskazanych pracowników w okresie zatrudnienia u innego pracodawcy, bez jego udziału w postępowaniu przed organem rentowym”.

Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia i postanowienia Sądu Okręgowego w G. Ośrodka Zamiejskowego w R. z 15 września 2015 r. w przedmiocie umorzenia postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się niedopuszczalna i z tej przyczyny podlegała odrzuceniu.

Zgodnie z art. 477¹¹ § 2 k.p.c., zainteresowanym jest ten, czyje prawa lub obowiązki zależą od rozstrzygnięcia sprawy. Jeżeli osoba taka nie została wezwana do udziału w sprawie przed organem rentowym, sąd wezwie ją do udziału w postępowaniu bądź z urzędu, bądź na jej wniosek lub na wniosek jednej ze stron. Zainteresowanym jest więc tylko ten, czyje prawa lub obowiązki w sferze ubezpieczeń społecznych zależą bezpośrednio od rozstrzygnięcia sprawy (por. uchwały Sądu Najwyższego: z 6 września 2006 r., III UZP 4/05, OSNP 2007 nr 3-4, poz. 51 i z 12 grudnia 2011 r., I UZP 6/11, OSNP 2012 nr 9-10, poz. 122 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2004 r., II UK 66/04, OSNP 2005 nr 10, poz. 149; z 10 stycznia 2006 r., I UK 121/05, OSNP 2006 nr 23-24, poz. 364; z 4 października 2007 r., I UK 137/07, OSNP 2008 nr 23-24, poz. 356; z 5 czerwca 2007 r., I UK 8/07, OSNP 2008 nr 15-16, poz. 228; z 2 października 2008 r., I UK 79/08, OSNP 2010 nr 7-8, poz. 99; z 6 stycznia 2009 r., I UK 157/08, OSNP 2010 nr 13-14, poz. 172).

O tym, czy konkretna osoba posiada status zainteresowanego ze względu na przedmiot postępowania w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych, przesądza nie jej subiektywne przekonanie, ale obiektywna okoliczność, że w danym wypadku prawa lub obowiązki tej osoby „zależą” od rozstrzygnięcia sprawy. Rozstrzygnięcie sprawy powoduje bowiem zmianę w sferze prawnej zainteresowanego. Może ona polegać na zyskaniu prawa bądź jego utracie, na pojawieniu się powinności, ewentualnie jej wygaśnięciu (por. wyrok Sądu Najwyższego z 2 października 2008 r., I UK 79/08, OSNP 2010 nr 7-8, poz. 99). Wskazany w omawianym przepisie związek zależności musi mieć charakter bezpośredni, co oznacza, że z samej mocy wydanej decyzji muszą płynąć dla zainteresowanego prawa lub obowiązki wynikające z prawa ubezpieczeń społecznych, które mogą być podtrzymane w wyroku sądu ubezpieczeń społecznych przez oddalenie odwołania (art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.) bądź też uchylone

przez zmianę decyzji (art. 477¹⁴ § 2 k.p.c.). W konsekwencji, tylko wtedy, gdy wynik postępowania prowadzi do stworzenia indywidualnej normy prawnej oddziałującej nie tylko na adresata decyzji, lecz także na inny podmiot, można uznać, że prawa lub obowiązki tego podmiotu zależą od rozstrzygnięcia sprawy. W takiej właśnie sytuacji występuje bezpośrednia zależność, o której mowa w art. 477¹¹ § 2 k.p.c. Tak jest na przykład w przypadku decyzji ustalającej pracowniczy tytuł ubezpieczenia społecznego skierowanej do płatnika składek, która wprost kształtuje sytuację prawną pracownika (ubezpieczonego), czy też decyzji ustalającej prawo do renty rodzinnej, która nie może zostać zignorowana przy podziale renty między osoby uprawnione.

Podkreślić przy tym należy, że uzasadnienie decyzji ma jedynie objaśnić tok myślenia prowadzący do zastosowania przez organ przepisu prawnego w sprawie (taka jest jego rola wynikająca z brzmienia art. 107 § 3 k.p.a.), natomiast konkretyzacja praw i obowiązków wynikających z decyzji administracyjnej dokonuje się w jej rozstrzygnięciu (osnowie). Zatem to nie motywy zawarte w uzasadnieniu decyzji, lecz jej osnowa formułuje normę indywidualną, jaką zbudował organ administracyjny stosujący prawo.

W konsekwencji wymagany w art. 477¹¹ § 2 k.p.c. związek bezpośredniej zależności między wydaną decyzją a prawami i obowiązkami danego podmiotu wynika z osnowy decyzji, a nie z jej motywów, przedstawiających ocenę prawną ustalonych okoliczności faktycznych.

Z decyzji ustalającej podleganie danej osoby ubezpieczeniom społecznym jako pracownika wynikają prawa i obowiązki w zakresie: zgłaszania do ubezpieczeń społecznych, przebiegu ubezpieczeń społecznych oraz ustalania wymiaru składek i ich poboru (art. 83 ust. 1 pkt 1-3a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, tekst jednolity: Dz.U. z 2016 r., poz. 963 ze zm.) i dotyczą one odpowiednio ubezpieczonego i wskazanego w decyzji płatnika składek. Z perspektywy obowiązków przypisanych płatnikom składek przez ustawę o systemie ubezpieczeń społecznych decyzja taka rozstrzyga wyłącznie to, czy dany podmiot jest płatnikiem składek (pracodawcą), a nie to, czy jest nim (lub nie) inny podmiot. Jest tak nawet wtedy, gdy w motywach rozstrzygnięcia (uzasadnieniu decyzji) ocenia się status prawny

innego podmiotu. Jak wspomniano wyżej, uzasadnienie decyzji nie stwarza indywidualnej normy, w rezultacie więc przedmiot przyszłego rozstrzygnięcia sądu, który jest jednym z wyznaczników zarówno prawomocności materialnej wyroku (art. 365 § 1 k.p.c.), jak i powagi rzeczy osądzonej (art. 366 k.p.c.), wyznacza wyłącznie to, co wynika z osnovy decyzji.

Sąd Najwyższy przychylił się do poglądu, że stroną jest jedynie osoba uczestnicząca w procesie w tym charakterze, a nie osoba, która powinna lub może być stroną (por. uchwałę Sądu Najwyższego z 10 kwietnia 2010 r., III CZP 112/09, OSNC 2010 nr 7-8, poz. 98), co pozostaje w opozycji do przeciwnego stanowiska zajętego na przykład w wyroku Sądu Najwyższego z 3 października 1996 r., II URN 36/96 (OSNAPiUS 1997 nr 9, poz. 156) czy uchwale Sądu Najwyższego z 29 lipca 1998 r., III ZP 20/98 (OSNAPiUS 1998 nr 23, poz. 690). Niemniej jednak nadal warunkiem uzyskania statusu zainteresowanego (strony postępowania) na podstawie postanowienia sądu jest bezpośrednie oddziaływanie rozstrzygnięcia w danym postępowaniu na prawa i obowiązki podmiotu wezwanego do udziału w sprawie.

Inaczej rzecz ujmując, dla uzyskania prawa do bycia stroną nie wystarczy sam akt procesowy sądu, ale konieczne jest spełnienie przesłanek kreujących status zainteresowanego. Dlatego formalna decyzja sądu tylko wtedy wywołuje przewidziane w niej skutki (nabycie statusu zainteresowanego jako strony określonej w art. 477¹¹ § 1 k.p.c.), gdy ma oparcie w bezpośredniej relacji między przyszłym rozstrzygnięciem a sferą prawną podmiotu wezwanego, stąd wadliwe postanowienie nie może wywołać skutku procesowego i uczynić podmiotu nieuprawnionego stroną postępowania.

W konsekwencji uznać należało, że skarżąca P. Spółka z o.o. w R. w likwidacji nie ma przymiotu zainteresowanej. Skoro skarżąca nie jest stroną postępowania (a to stronie, z mocy art. 398¹ § 1 k.p.c., przysługuje prawo do wniesienia skargi kasacyjnej), to wniesiona przez nią skarga kasacyjna jest niedopuszczalna i podlega odrzuceniu przez Sąd Najwyższy (art. 398⁶ § 3 w związku z art. 398⁶ § 2 k.p.c.). Te same uwagi odnoszą się także do R. Spółki z o.o. w W. oraz K. Spółki z o.o. w O..

